

УДК 37.011(73)

Мигалина Зоряна Іванівна

аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м.Ужгород, Україна

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ДІТЕЙ МІГРАНТІВ В США

В статті порушуються питання стосовно вирішення освітніх проблем дітей мігрантів в США, серед яких: лінгвістичні, психолого-педагогічні, соціально-педагогічні. Підкреслюється важливе значення полікультурної освіти у вирішенні проблем навчання дітей етнічних меншин, мігрантів, яка є компонентом загальної освіти й спрямована на краще розуміння інших культур, сприяння встановленню позитивних відносин та взаєморозуміння між представниками різних культур.

Ключові слова: культурне різноманіття, діти мігрантів, полікультурна освіта, США.

Вступ. Останні роки характеризуються зростанням міжетнічної напруги в багатонаціональній Україні, що негативно впливає на політичну, економічну, соціальну стабільність в країні, зумовлює виникнення серйозних конфліктів і навіть воєнних дій. Оскільки в світі існує чимало багатонаціональних держав, серед яких, в першу чергу, варто згадати США, доцільним видається ознайомлення з зарубіжним досвідом вирішення проблем міжетнічної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми міжетнічних взаємовідносин досліджуються вітчизняними і зарубіжними вченими (І.Балицька, Н.Гончаренко, А.Колмен, І.Мигович, Дж.Спрінг та ін.), питання освіти національних меншин (Т.Атрощенко, О.Гуренко, М.Євтух).

Метою статті є аналіз досвіду США у вирішенні освітніх проблем дітей мігрантів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури свідчить, що для всієї історії розвитку США характерний постійний, невпинний потік іммігрантів. Міграційні процеси стали одним з найбільш значущих факторів формування американської державності на ранніх етапах її становлення. У цей процес були залучені народи з різних країн і регіонів. Зауважимо, що в останні десятиріччя поповнення населення США внаслідок міграції не припиняється.

Міграція громадян з інших країн в США створює певні проблеми як для країни загалом, так і для самих мігрантів (політичні, економічні, освітні). Зокрема, діти з родин мігрантів мають значно нижчі показники в навчанні у порівнянні з дітьми, які народилися в США, а їх батьки вже багато років проживають в цій країні. Про це свідчать спеціально проведені дослідження [1; 2] на замовлення Департаменту з охорони здоров'я, освіти і соціального забезпечення. Метою дослідження було оцінити можливість та успіхи школярів – представників національних меншин, мігрантів. Експеримент охопив 645 000 школярів. Дітям пропонували тести різних типів, була зібрана інформація про соціальний стан школярів та їхня думка про навчання, керівники шкіл заповнювали опитувальники. Як результат, було виявлено цікаві дані:

1.Школярі – представники меншин виявили більш низькі результати тестування на всіх рівнях, ніж їхні ровесники з домінуючої нації, і ця тенденція простежувалася як в початкових, так і старших класах.

2.Більшість дітей в той час, коли проводилося дослідження, навчалися в розділених школах. Існувала тенденція навчання дітей учителем – представником тієї ж раси.

3.Соціоекономічна основа шкіл, умови життя в сім'ї, соціальний стан учнів були вирішальним фактором у досягненні певного рівня успішності учнів.

Цей факт був несподіваним і став причиною встановлення рекомендацій про те, що школи повинні об'єднуватися і створювати таким чином різноманітне середовище.

4.Навчальний план та рівень технічного забезпечення не були визначальним фактором у досягненні високого рівня успішності. В дійсності він суттєво не відрізнявся в школах для темношкірих та в школах для світлошкірих.

5.Водночас, у навчальних закладах для світлошкірих школярів було виявлено більш високий рівень забезпечення фізичними, хімічними, мовними лабораторіями, посібниками, наявністю доступу до програм коледжів, в школах працювали більш кваліфіковані вчителі.

Дані дослідження були перевірені іншими вченими, і хоч результати дещо варіювали, основні висновки співпадали.

Отже, існує декілька груп освітніх проблем для дітей із сімей мігрантів, які проживають в США

Перша група проблем – лінгвістична, яка полягає в незнанні або недостатньому знанні англійської мови, що породжує інші когнітивні проблеми учнів (труднощі у вивченні інших предметів), а також соціальні проблеми (труднощі спілкування).

На основі аналізу численних досліджень виявлено, що лінгвістичні проблеми учнів певним чином зв'язані з культурними традиціями в США стосовно іноземних мов, які слабо вивчаються в школах. Тому учні, які є носіями іншої мови, можуть сприяти англійську мову негативно, навчаючись в школі тільки на цій мові. Часто відмічається психологічна нестійкість учнів і, відповідно, когнітивні труднощі, оскільки основу знання предмета, який вивчається на англійській мові, складає розуміння цього предмета на рідній мові. Лінгвістичні проблеми породжують низьку самооцінку і мотивацию учнів до навчання. Це, в свою чергу, пов'язано з соціальними проблемами: низький статус батьків, недостатньо сприятливий матеріальні умови та ін. Важливе значення для успішної соціалізації дітей мігрантів мають сімейні традиції, освітні цінності родини.

Друга група проблем нерозривно зв'язана з першою. Це – психолого-педагогічні проблеми, властиві сучасній організації процесу навчання дітей мігрантів в американських школах.

Існує не зовсім правильна педагогічна установка, що учень, який в побуті задовільно розмовляє англійською мовою, може в школі навчатися в звичайному класі на загальних підставах. Це не завжди відповідає дійсності. Тому американські вчені пропонують запровадити в освітній процес обов'язковий моніторинг рівня когнітивного академічного володіння англійською мовою, організувати навчання на принципах особистісно-орієнтованого і диференці-

йованого навчання. В організації навчання дітей мігрантів чітко простежується чітка орієнтація на врахування попереднього досвіду учнів.

Слід відзначити наявність певних труднощів в організації процесу шкільного навчання дітей мігрантів. Вони зв'язані з організацією вивчення державної англійської мови, з соціалізацією в шкільному співтоваристві, з організацією позашкільного часу учнів, з подоланням негативної суспільної думки стосовно мігрантів, побудовою індивідуальної освітньої траєкторії учнів мігрантів.

Зауважимо, що в американській школі є усталені традиції щодо організації навчання (відсутність в більшості шкіл чіткої класно-урочної системи, наявність поширена система «предметних груп»; слабі предметні зв'язки; відсутність цілеспрямованої професійної орієнтації на навчання у вищій школі).

Третя група проблем – це соціально-педагогічні проблеми (відхилення в поведінці, порушення у спілкуванні).

Для вирішення цих всіх проблем в США пропонується низка заходів. Зокрема, доведена продуктивність побудови блочних програм. Створені державні і громадські програми підготовки дітей мігрантів. Програми містять два блоки: перший блок – лінгвістичний (вивчення англійської мови і використання рідної мови дітей в шкільній освіті); другий блок – соціально-культурний (історія США, знайомство з регіональною культурою, соціально-побутова адаптація).

Дослідники рекомендують розвиток білінгвальної освіти, основний принцип якої полягає у двомовності, двокультурності навчання. Цей принцип заснований на тому, що всі учні школи (як мігранти, так і представники більшості) можуть навчатися за двомовними програмами. Це, до речі, підтримується адміністрацією. Програма, заснована на принципі двомовності, була розроблена Радою з Національної Освіти для початкової і середньої школи. Вона передбачає не тільки вивчення другої мови, але й навчання здатності спілкуватися, функціонувати в двох культурах.

Слід відзначити, що в США концепція конструктивного культурного плюралізму і мультикультурної освіти впливає на розвиток нових програм шкільної підготовки. Конструктивний культурний плюралізм ставить проблеми збереження представниками національних меншин власної культури і підвищення їх соціального статусу шляхом інтеграції в основну культуру країни. При цьому педагога повинні діяти таким чином, щоб не змушувати учнів відмовлятися від власної культури, а також сприяти тому, щоб елементи культури етнічних меншин були відображені в основній культурі на рівні шкільних програм.

Таким чином, надзвичайно важливе значення у вирішенні освітніх проблем дітей мігрантів в США надається полікультурній освіті. Основою теорії полікультурної освіти (Дж. Бенкс, С. Ньюто, К. Слітер) є ідея гармонійного поєднання етнічного і загальнонаціонального у розвитку особистості, при цьому заперечується повний сепаратизм (культурний плюралізм) і абсолютна інтеграція (теорія асиміляції). Концептуальною ідеєю багатокультурної освіти є «освітня рівність», тобто рівність в отриманні достойної освіти для всіх членів суспільства, незалежно від походження, кольору шкіри, релігії, мови.

Полікультурна освіта є компонентом загальної освіти й спрямована на краще розуміння інших культур, сприяння встановленню позитивних відносин та

взаєморозуміння між представниками різних культур, вихованню в душі ненасильства й віротерпимості. Її мета – створення умов для інтелектуального, соціального та особистісного зростання всіх учнів, максимальне розкриття їх потенціалу, усунення упреждень, расизму і фанатизму, зміна освіти так, щоб учні з різних культурних, етнічних, расових, соціальних, статевих, вікових груп, а також люди, що мають різні відхилення від норми, мали рівні можливості для отримання освіти [3].

Аналіз досвіду шкільної освіти дітей мігрантів в США свідчить, що успішний освітній процес в інокультурному середовищі неможливий без лінгвістичної, соціально-педагогічної корекції і підтримки, педагогічної діагностики. Педагогічна діагностика базується на вивченні особистісних і групових процесів адаптації до нового етнокультурного освітнього середовища. Культуровідповідне особистісно-орієнтоване середовище в школі є необхідною умовою зменшення і часткового подолання соціально-психологічної напруги, дискомфорту, стресових станів, в яких часто перебувають діти мігранти.

В процесі дослідження з'ясовано, що школи, де навчаються діти мігрантів, орієнтовані на полікультурну освіту, що передбачає: особливий психологічний клімат в школі: взаємодопомога, підтримка учнів з сімей мігрантів; систему соціальної, психолого-педагогічної підтримки дітей мігрантів; двомовне навчання, при якому одна з мов – державна, інша – рідна мова учнів; спеціальні програми підготовки учнів з родин мігрантів до вступу у вищу навчальні заклади; полікультурну освіту вчителів і розвиток інновацій; організацію дозвілля на основі поваги до національних традицій і культурної ідентичності кожного з учнів; врахування соціального контексту родини, внутрісімейних взаємовідносин.

Суттєву позитивну роль в освітньому процесі дітей мігрантів виконує адміністрація навчальних закладів, яка мобілізує колектив школи на виконання важливої місії – допомогти дітям мігрантів адаптуватися і стати успішними в соціумі. Зокрема, в багатьох штатах мають місце спроби вдосконалення методик вивчення англійської мови, яка не є рідною для дітей мігрантів, орієнтація їх на вивчення мови в процесі пізнання навколишньої дійсності і світу.

Виявлено, що вивчення англійської мови відбувається більш успішно при дотриманні таких організаційно-педагогічних вимог: адміністрація створює команду педагогів для роботи з дітьми мігрантів, залучає до співпраці батьків, які працюють в тісному контакті з школою; проводяться семінари для вчителів, де вони оволодівають необхідними знаннями, вміннями і навичками для продуктивного навчання дітей мігрантів; розробляються і впроваджуються різні програми, які сприяють адаптації дітей; встановлюється індивідуальний для кожного учня рівень досягнень з урахуванням його можливостей; підтримується зв'язок між рідною мовою і англійською, наголос робиться на цінності обох мов.

Соціально-педагогічні проблеми дітей мігрантів також вирішуються шляхом створення спеціальних центрів дозвілля і різних освітніх установ і закладів для дітей мігрантів, які допомагають їм в адаптації до культури і мови країни і одночасно збереженні рідних культурних традицій.

Висновки. Отже, сьогодні в США створюються необхідні умови для розвитку полікультурної освіти і забезпечення освітніх прав всіх громадян, незалежно від їх національної приналежності.

Список використаної літератури

1. Colman A.M. Game Theory and Experimental Games: The Study of Strategic Interaction / A.M.Colman. – Oxford e.a.: Bergman Press, 1982. – XII. – 301 p.
2. Ballinger C. Teaching Other People's Children: Literacy and Learning in a Bilingual Classroom / C.Ballinger. – New York: Teachers College Press, 1999. – 137 p.
3. Banks J. Educating Citizens in a Multicultural Society / J.Banks. – New York: Teachers College Press, 1995. – 212 p.

Рецензент: докт. пед. наук, проф. Козубовська І.В.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017 р.
Стаття прийнята до друку 25.10.2017 р.

Мигалина Зоряна

аспірант кафедри общей педагогике и педагогике высшей школы
Государственное высшее учебное заведение
«Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

ПОЛИКУЛЬТУРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ДЕТЕЙ МИГРАНТОВ В США

В статье рассматриваются вопросы решения образовательных проблем детей мигрантов в США: лингвистические, психолого-педагогические, социально-педагогические. Подчеркивается значение поликультурного образования в решении проблем обучения детей этнических меньшинств, мигрантов, которое является компонентом общего образования и направлено на лучшее понимание других культур, формирование позитивных взаимоотношений между представителями разных культур.

Ключевые слова: культурное разнообразие, дети мигрантов, поликультурное образование, США.

Myhalyna Zoryana

Post-graduate Student

Department of General Pedagogy and Pedagogy of the Higher School
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

MULTICULTURAL EDUCATION OF CHILDREN OF MIGRANTS IN THE USA

The USA differs from average multicultural nations in a range of peculiarities, one of which is the fact that cultural interaction was not within an individual ethnos, but within immigrants – descendants of different countries, representatives of various cultures. On the territory of the country there live national minorities and as a result of constant mass immigration new ethno-cultural groups are formed. The most modern response to the cultural diversity at the end of the 20th century in the USA became the policy of multiculturalism. In the USA cultural pluralism is understood as the availability and recognition of free existence and development of different ethnic cultures, being a part of a single national community. The aim of multiculturalism is to create an open society, in which the representatives of all groups (social, cultural, ethnic) have possibilities of self-development, self-actualization with the preservation of unique cultural origin. Multiculturalism is considered to be a democratic policy of solving the problem of cultural and social diversity in the society, which includes educational, linguistic, economic and social components and has specific mechanisms of embodiment. Educational component is represented by multicultural education. Multicultural education in America has a status of the state educational policy and it is set forth at the legislative level.

Key words: cultural diversity, migrant children, multicultural education, the USA.